

DIARI DE BUJA

DESEMBRE DE 1978

BOLLETÍ INFORMATIU DE L'OBRA CULTURAL BALEAR PER ALS SOCIS
DELEGACIO DE BUGER: Carrer Major, 4, 1.er

CAPÇALERA

ESGLÉSIA I CULTURA

La primera quinzena de desembre, concretament el dia 12, feu trenta anys que Mn. Joan Pastor i Plomer feia l'entrada com a Rector de l'Església de Búger.

No és ara el moment adient de fer una crítica a la seva actuació ministerial, cosa que no pretenim, ni analitzar fets concrets del seu sacerdoci, no, simplement el que volem destacar és la protecció especial a la cultura del nostre poble al llarg del quasi 26 anys d'estança entre nosaltres.

Cal tenir en compte que aleshores es complia un any que Monsenyor Juan Hervás y Benet prenia possessòria com a Bisbe de Mallorca, desembre 1.947. I que aquest bisbe valencià dels "Cursillos de Cristiandad" —així com els seus successors— utilitzava habitualment el castellà. Amb ell l'Església mallorquina arriba a un grau tal de castellanització que poc a poc el catecisme, que sempre s'havia ensenyat en la nostra pròpia i única llengua, fou ensenyat amb una llengua estrangera per a la població mallorquina.

Tota aquesta situació no fou suficient per capgirar les inquietuds culturals de Mn. Pastor, animador de l'Església local, el qual, encara que des de molt abans de la guerra Espanyola (36-39) molts de capellans i monges ensenyassin el catecisme en la llengua de Castella, mai feu cosa semblant, ja que estava prou sensibilitzat que l'idioma era l'element de nostra cultura més voltat d'amenaçes i convençut que "la llengua castellana no era la llengua del poble de Búger i, per tant, torturava les tendres intel·ligències dels infants si les ensenyances religioses s'aprenien amb un idioma que usava la família, idioma amb el qual no arriben mai a expressar els seus sentiments ni hi saben mai pregar tots aquells que no l'aprengueren damunt la falda de sa seva mare".

Passa el temps i arribam a l'any 1.965, data històrica per a l'Església Mallorquina, ja que en ella s'introdueix la llengua vernacle a la litúrgia. Malgrat Mallorca es trobàs sense textos litúrgics en mallorquí —el bisbe Enciso feia uns mesos que havia mort, i encara no tenim successor—, això no fou motiu suficient per apel·lar a una llengua

Antiga casa de "Ca Don Jordi" o "Ca s'homo"

FOTO CLAUDI

estrangera; el Principat no estava gaire enfora per utilitzar els textos catalans. Així, encara que Búger fos una comptadíssima excepció dintre l'illa, es començà a dir missa i altres celebracions en la llengua que emprà el poble.

De llavors ençà els bugerrons hem tengut la sort, gràcies a Mn. Pastor, de tenir normalitzada la nostra llengua en la vida de l'Església, tot i que certs cercles castellanitzats volguessin atemptar contra la cultura del país, imposant el castellà per allò de què el llegien i entenien amb més facilitat.

Tenim recuperada la nostra llengua a l'Església de Búger, aportació valiosíssima per a la cultura del poble, i Déu faci que aquesta normalitat perduri. Ara bé, la recuperació no tendria sentit si no anàs acompanyada de la recuperació total de la cultura en sentit més ample. I aquesta és la tasca que ara ens cal desenvolupar a tots nosaltres.

JOAN PONS PAYERAS

VOLEM AUTONOMIA

Volem autonomia. Aquestes paraules, que haurien de ser un crit constant en boca del poble, únicament assumeixen una aspiració intel·lectual, assumida pels partits polítics d'una manera absolutament tèbia, encara que tots ells s'enfaden i molt! si algú els ho tira en cara. Però dissortadament és així. Si no hi posam remei —cosa que no farem— tindrem una autonomia amb calçons curts, barbameca i magra com un ca eivissenc, perquè els ciutadans d'aquest poble són incapaçs de vèncer la desinformació que pateixen. El desinterès és el pa nostre de cada dia i un ja no sap si la culpa és dels partits polítics que no actuen com cal o si és del propi poble que gaudeix dels partits que se mereix. La nostra

situació és semblant a la del peix que es mossega la coa. Una situació ambigua. Gens ni mica encoratjadora, malgrat que el procés autonòmic sembli rutllar per camins de roses. Sense mobilització popular no hi pot haver autonomia digna. Sense informació no hi pot haver mobilització. El cert és que avui per avui tenc la sospita que el poble de les Illes canviaria l'autonomia per un plat de lleties, perquè ignora la força que pot adquirir si assumeix els drets nacionals. Per la por, amb la por i en la por s'ha fet un vestit de falsa prudència totalment anorreador. Com el voltor de Miramar tem la volada llarga i lliure i enveja la gallina i l'escaïneig pacífic i submís rera la reixeta del galliner. A la llarga

tanmateix la gallina perd el coll i el poble de les Illes a la llarga ha perdut allò que mai no havia de perdre. Però les lamentacions serveixen de poc, gairebé de res. Cal treballar, treballar i treballar per defugir els pessimismes. Però treballar tots colze amb colze, més que empesos per aquella idea tan bella de la solidaritat, per tal d'evitar rebre ganivetades per l'esquena, perquè tocant a la qüestió nacional hi ha trinxeraires que en reparteixen a balquena. Cal treballar i dir a la gent que l'autonomia no és un colomet que baixa del Cel i ens illumina, sinó que és la responsabilitat que conquereixen els pobles madurs i que es tradueix en fets tan reals com son:

1) El control de la nostra indústria hotelera i la planificació de la seva capacitat i de la seva rendibilitat.

2) La capacitat tècnica i econòmica que permeti desenvolupar una potenciació del sector agrícola i de totes aquelles activitats productives que els illencs considerem necessàries i factible.

3) El fet de prendre totes les mesures necessàries que permetin reforçar la punta dels peus, per tal d'enviar d'una manera olímpica i cordial a treure marès del fons de la mar, totes aquelles empreses externes que buiden les nostres muntanyes.

4) El dret d'aconseguir que la nostra cultura no sigui estrengera.

5) Dret de controlar els ports.

6) El dret de tenir Hisenda pròpia.

7) El dret de gaudir del drets que té tota persona lliure.

En resum cal dir a la gent en llenguatge planer que les llibertats democràtiques no les assumirem pel fet que la Constitució Espanyola surti votada favorablement, sinó que ens queda un camí molt més llarg a recórrer. Començarem a alenar quan poguem aconseguir un Estatut d'Autonomia tallat a la mesura de les nostres necessitats. Sols llavors podrem mirar-nos al mirall sense que ens torni la imatge d'un estrany. A l'inrevés, veurem que ens torna la imatge d'una persona que pertany a una cultura, a un poble, a una nació.

Nadal a Búger, ara fa 50 anys

D'aquí a pocs dies celebrarem Nadal i crec que això és un motiu més que suficient per aprofitar l'ocasió que m'ofereix el "Diari de Buja" per escriure i fer que els majors recordin i els joves sapiguen com eren les festes nadalenques de Búger ara fa 50 anys.

Per això em tenc de referir, abans de res, a les "collidores d'olives"; seran molts els qui es preguntaran, què té que veure les recollidores d'olives amb Nadal?, doncs, si que té que veure i molt, i a això precisament me vull referir, ja que elles feien que antany Nadal començàs el dia 22 de desembre en lloc del 24, com succeeix ara actualment.

Fa uns 50 anys que a l'acabament de setembre, per enllà de Sant Miquel, es començava a llogar gent per traslladar-se a la muntanya per anar a recollir oliva; d'això se'n cuidaven un parell de persones del nostre poble. D'aquelles persones, moltes d'elles ja velles, qui no recorda Madò Esperança Carabonera, que cercava al.lotes per anar a les possessions de Comassema i Solleric; l'Amo En Toni Xa, per Son Ordines; Na Margalida Xamera, per Massanella, Madò Catalina Xacha, per S'Hort Nou; i mon pare Jordi, que ho feia per Ca'n Socies d'Alcúdia. Doncs bé, a mitjan Octubre, al voltant d'un centenar de bugerrons, joves i al.lotes d'11 a 35 anys, més o manco, partien cap als seus llocs respectius de treball portant-se amb ells l'alegria del poble, el qual no tornaria a recobrar fins passats dos mesos, ja que era costum el que dia de Sant Tomàs, tornàs aquella joventut alegre i sandunguera per passar les festes nadalenques amb família. A mitja capvespre els parents i amics es trobaven a la Plaça Major per sortir a camí a les recollidores que tornaven a ca seva.

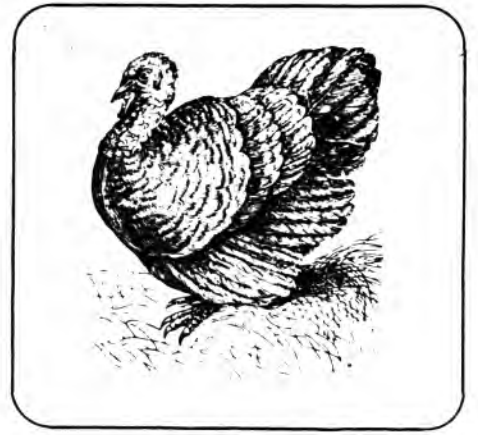
Els carruatges, endomassats amb brots d'olivera, canyes, i rams de tarongers portaven de bell nou l'alegria al seu poble, el qual havia estat orfe de joia i festa durant una bona temporada.

A l'arribar a Ca'n Petita, començaven a sonar les castanyetes amb tota la força, ximbombes i cantaven les cançons que durant molts de dies havien cantat als llocs de treball. Arribats a la Plaça tot eren besades, abraçades i bromes, les quals ja no acabarien fins acabades les festes, que en aquell precís moment acabaven de començar, perquè sense cap dubte Búger era una festa. Allà hi havia les persones majors que se'n cuidaven de preparar les llepolies pròpies d'aquells dies, como eren les ametles torrades, es també d'ametla, coca de torró, panellets, anous, neules i el clàssic endiot torrat i el pollastre "capó estil Rei en Jaume", tot ell regat amb vi de la localitat de Ca'n Xorrino, Celler de S'Estany, ca Sa Barriga, Es Puig i altres.

Amb aquest clima de bulla i festa s'arribava a sa Nit de Nadal, dia en què tota la família es reunia per sopar plegats per després anar a Matines. A l'entrada de la Parròquia se'n duïen la sorpresa quan veïen la decoració exquisida, obra tota ella de s'Escolà Major, Guillem Passarell. El cant de la sibil·la solia cantar-la el nin Jaume Muntaner de Ca'n Fuster, que per cert el feia molt bé.

A la sortida de la funció religiosa eren molts els que anaven a Ca'n Guillem Passarell a veure el famós Betlem que feia cada any. Altres anaven a la taberna a prendre xocolata amb ensaimades, per després jugar a Loteria, joc que encara avui perdura.

Ca'n Tofol Guixa i Ca'n Rafel de Son Costa eren els cafès que més se destacaven. I quan les record no puc oblidar a N'En Joan de Ca'n Rafel, fill de la casa, que era l'encarregat d'animar la vetlada i el meu cosí Tofolet de Ca'n Guixa, aquell al.lot que pujava al replà de l'escala i començava a cantar Loteria: el dos, el cinc, "la niña bonita", el catorze, les banderes d'Itàlia, peledet...; i així fins a arribar a la dematinada. Aleshores cadascú a ca seva i fer una bona torrada vora la foganya i després a

dormir fins a mig dia de l'endemà.

Era aquest dia quan tots els nins i nines visitaven els concos, ties, padrins i padrines per anar a besarlos les mans, els quals els donaven ametles, torró i qualqua centim. Recollien ametles i les posaven dins els mocador per anar a jugar a "Quens" i a "Todol".

El dinar de Nadal era el plat fort de les festes. Tota la família asseguda entorn de la taula, i fent cap de taula el més vell. El dinar, que ja hem dit de que era, durava fins passades les quatre des capvespre, hora en què tornaven a la taverna o a "Ses titeres" de Ciutat. Aquí recordam els germans Pere i Antoni Redó, En Pere Muxella i En Josep Caraboner que foren els primers del poble que tengueren cotxes i se'n cuidaven de traslladar tots els qui volien anar al "Circ".

Tampoc podem oblidar el ball que es celebrava a Ca S'Estanyer, organitzat per polifacètic Josep Salletes, Bartomeu Noviet, Pere Joan Feliu, Miquel Borreó i altres, allò si que ho era divertit, i quantes vegades no hem enyorat i recordat aquells dies?

La Segona festa de Nadal, a les 10 del matí era quasi obligat anar a l'Ofici Major, al qual hi acudia l'Ajuntament i tot el poble en massa precedits de la Banda Musical de Búger; a la sortida dinada de bell nou i l'horabaixa era el moment del retorn de les recollidores d'olives d'anar a les respectives possessions fins als Darrers dies.

Aquí s'acabaven les festes i l'alegria que durant uns dies havia inundat la nostra simpàtica vila de Búger. Festes que de bon deveres saboriem tots el bugerrons.

Fins aquí les festes de Nadal, ara fa 50 anys, més o manco.

BÚGER: AHIR I AVUI

Des de què es varen establir els primers pobladors a la comuna del Revellar. Lloc on es troba actualment la vila de Búger, bastants són els segles transcorreguts. Segons les dades de què disposam, no hi ha dubte que Búger ja existia, com a alqueria, quan fou conquerida Mallorca pel Rei En Jaume I (1229). De tot aquest període de temps que ha transcorregut entre aquella època i els nostres dies, no tenim noves del cens de la seva població fins arribat l'any 1700. Però és significatiu que cap a l'any 1563 es concedís llicència als seus habitants per a edificar una església, quedant acabada pocs anys després, el qual ens fa pensar que la població havia augmentat considerablement. Segons sembla, a partir d'aquells esdeveniments, el nombre de residents a la vila era de cada dia més gròs. Prova de tot això és que a l'acabament del segle XVII la primitiva Església esdeviní petita per a acollir a tothom, començant temps després les obres de l'actual temple que es varen concloure cap a l'any 1718.

Segons consta al "llibre dels Consellers", a l'any 1700 el nombre d'habitants era de 863, va anar cresquant aquesta xifra, circumstància que motivà, a principis del segle passat, la separació definitiva de la vila de campanet, de la qual depenia, fet que es produí més concretament a l'any 1812. Altres dades posteriors que es poden oferir són les que es troben a l'Arxiu de Vivot de Ciutat, a un manuscrit anònim que data segons sembla de l'any 1830 aproximadament, en el que consta que el nombre d'habitants que tenia Búger era de 1070. Al voltant de l'any 1858 tenia 348 cases a les quals s'allotjaven 1187

bugerrons, anys després arribà a tenir-ne 1228. Avui no passen de 1025 habitants.

L'adéu a tota una època

Sabut és que antigament, tant a Búger com a la majoria de pobles, es dedicaven les seves gents, de manera quasi generalitzada, a l'agricultura, que a la vegada era la principal font de riquesa. A nostre poble, endemés de l'agricultura, hi havia també un grup de famílies que es dedicaven, preferentment o alternant amb l'agricultura, al treball artesanal.

La nostra artesanía va arribar a un moment de gran esplendor i durant no pocs anys va ésser famosa dins tota l'illa els productes fets per mans bugerrones. Descatarem com és normal, per la gran perfecció i màxima qualitat, les culleres i forquetes de fusta així com els picarols.

Tot això es va superar i va començar la decadència, vertiginosa per cert.

Els fets

La floració de l'indústria, serveis i l'avalanxa turística, anys després, absorberen gran quantitat de mà d'obra. Encara que els artesans majors seguien amb la seva tasca, els joves anaren abandonant poc a poc aquest treball artesanal enlluernats per la nova i més rentable situació, la qual preveia un brillant pervindre. Això fa que el gremi d'artesans no es renovi amb saba nova, degut a què els joves alhora d'integrar-se al món del treball ho feien dins altres terrenys. Tals fets forçaren l'abandonament en gran mesura del mitjà rural i l'emigració del camp a la ciutat. La ruralia es va veure quasi despoblada i Búger no en fou una excepció.

Paulatinament anaren desapareixent els antics artesans i amb ells l'artesanía, encara que avui perdurin alguns casos esporàdics ja sigui en pla d'afició o excepcionalment de mode semiprofessional. Constitueixen, aquests casos, la reminiscència del que fou la nostra artesanía en un passat relativament proper i irrecuperable que va tenir la gènesi amb nostres avantpassats i que es va transmetre de generació en generació, fins que s'ha trencat l'anella destinada a servir d'enllaç

i amb tot això hem assistit al que podríem anomenar la fi d'una civilització, que ja ha omplert planes de nostra història.

L'avui

Deixarem apart l'aspecte laboral, que es troba igual que qualsevol altre poble de les característiques del nostre, i centrarem el nostre comentari a la vivenda, la qual ens darà una idea més o manco aproximada de com és troba la situació actual.

Avui en dia i en dades assenyalsades podem assenyalar que el nombre de vivendes es de 343 comptant solsament les que es troben dins el casc urbà, no comptant, per tant, les que es troben al lloc d'estiueig anomenat Es Pujol i els nombrosos xalets i cases de camp que es troben escampades pel terme municipal. De la quantitat primerament dita, tan sols 263 cases es troben habitades de forma permanent, el que representa un poc més del 76'50/o. Queden per tant, unes 80 vivendes buides, de les quals al voltant d'unes cinquanta i tantes poden ésser habitades o el manco es troben en condicions, quantitat que representa el 67'5 del total de vivendes buides. Finalment queden unes 26 que no reuneixen condicions per a la habitabilitat, ja què el seu estat és pràcticament ruïnós.

Hi ha que constatar també que la població durant els períodes de vacances i estiueig, així com festes i caps de setmana, augmenta notablement, encara que molta d'ella es distribueix pels xalets i finques d'esplai, malgrat això, de 20 a 25 vivendes estan ocupades en aquests períodes anomenat anteriorment, el que suposa aprop del 40/o del total de cases buides i que reuneixen les condicions d'ésser habitades, que podríem anomenar-les: vivendes ocupades temporalment o de manera periòdica.

Per acabar

Aquesta es la trajectòria seguida pel poble de Búger, vista superficialment i d'una manera aproximada, des de que tenim dades, i encara que fa uns quans d'anys l'hauríem pogut qualificar de poble en decadència, avui en dia, degut al abans referit moviment de població, segons èpoques o períodes de vacances etc., podem afirmar que es troba en fase de resorgiment.

P. SIQUIER ALEMANY

Comercial Servet

Retols en plàstics,
llautó, azer,
alumini i goma.
Portaclaus i numeracions.

Carrer Set Cantons, 5
Tel. 21 43 79
Ciutat de Mallorca

Som així

Dies passats, concretament el 22 d'Octubre, sota l'organització de l'Obra Cultural Balear, es va celebrar una taula rodona per tractar el tema de les aigües brutes, a la nostra localitat.

Hi van prendre part com a ponents el Sr. Siquier, metge, que va exposar la qüestió des del punt de vista sanitari; el senyor Vila, enginyer, que va donar una explicació tècnica de l'assumpte, indicant que les despeses de les obres podien assolir la xifra de dos milions de pessetes, i el senyor Reus, batle de Búger, que va donar una informació sobre l'estat de les gestions que a tal efecte es van fer.

Una sèrie de notes donaren un aspecte negatiu a l'acte: el que primer hem de constatar és el migrat nombre de persones assistents, unes 25 tan sols, tractant-se com era d'un problema d'incidència social. Altrament, quan el senyor Reus es va referir a l'aspecte econòmic, va donar a entendre que un municipi de feble economia havia d'aprofitar les subvencions que d'organismes superiors poguessin aconseguir, ja que el Consistori no recorre al sistema de les contribucions especials, per no molestar els veïns.

Ecoltant aquestes paraules em van venir a la memòria els records d'una xerrada que ja fa estona vaig tenir amb un company meu, batle també d'una petita vila, que parlant de la causa de perquè no es feien obres de millorament municipal em va dir que es trobaven amb dos greus obstacles: la manca de pressupost dels ajuntaments, i la dificultat d'establir contribucions especials. Per tot això, moltes obres de millora restaven sense realitzar-se.

L'acaramullament d'obstacles pot portar al desànim i al cansament, no obstant
DIARI DE BUJA

PERSONATGES D'AHIR

Mn. Vicenç Payeras

(1659 - 1715)

“Buja me fecit”

El darrer dia del mes de febrer de 1659, el matrimoni Jaume Payeras-Joana Estrany, reb la benedicció de Déu amb un infant. El mateix dia, el vicari Mn. Jaume Martí, el batià amb el nom de Vicenç; foren padrins Joan Siquier Monserrat i Antònia Martorell de Campanet (Llibre de Baptismes 1649-1680)

L'ambient que En Vicenç visqué d'al·lot —son pare, Jaume, va exercir durant molts d'anys, el càrrec de “Obrer”, “Clavari” i “Conseller” de l'Obreria de Sant Pere— l'afavorí extraordinàriament per desenvolupar la vocació sacerdotal; prest entrà en el Seminari, on es destacà com a gran intel·lectual (llatinista sobretot).

En el “Llibre de Consells de la Iglesia de Búger”, pág. 49, llegim:

“Als 27 abril de 1684 congregats i ajuntats los honorables consellers de dit lloc de Búger,...., fonch hagut consell per las Bulas Apostolicas despatchadas pas sa santedad pe Inocencio XI a favor de Vicens Payeras resident en Roma en los quals se li fa gratia de la Vicaria de la de este lloc”.

D'aquí deduïm que va estar un parell d'anys a Roma, per acabar els estudis eclesiàstics, arribant a ser “Doctor”. Una vegada ordenat sacerdot —suposam que fou a Roma— li notificaren el seu anomenament d'un càrrec honorífic i lucratiu, d'estança fixa a Roma. La seva resposta fou:

“Buja me fecit”

inspirada en la castellana frase, “la tierra do me criare demella Dios por madre”, amb la qual donava a entendre que no l'acceptava i que es conformava en viure com a simple sacerdot en el seu estimat poble de Búger, ja que s'havia criat en ell. Llavors l'anomenaren Vicari del seu poble, el 22 de maig de 1689.

Pocs anys després (1694) va emprendre la gran obra de la nova Església, no poguent veure-la acabada, ja que morí dia 9 de juny de 1715. El seu successor, Mn. Miquel Monserrat, la dugué a terme (1978).

això, creim que hi ha solucions, el que cal és cercar-les. Sortint de la reunió vaig llegir unes paraules a un rètol de l'obra cultural balear: “Cada poble llaura el seu futur”. També es diu que cada poble té el govern que es mereix, però que, segons el meu criteri s'hauria de canviar per aquella altra: “cada poble té el que sap aconseguir”.

No pretenc enfocar aquesta problemàtica des de cap postura política de partit, sinó simplement, fer veure com, en una escala de prioritats, el problema que ens ocupa hauria de ser dels primers, ja que és dels més urgents.

Una altra greu dificultat és la indiferència dels vilatans, i la manca de col·la-

boració. La solució al problema que hem plantejat ja sabem de qui depèn, té endemés el bon caire de què no podem responsabilitzar o culpabilitzar ningú en particular, ja que tots en tenim part de culpa, malgrat en les molesties, olors... el repartiment no sia gaire proporcional, si fins i tot amb això hi ha classes! Si tinguéssim la desgràcia d'una epidèmia, automàticament cercariem culpables. Sinó, seguirem esperant, quelcom que tots sabem fer.

I és que, en definitiva, som així. Vet aquí l'explicació.

DANIEL

Evolució de la població

El motiu d'aquestes retxes és, sens dubte, un intent de conèixer un poc més el que és nostre, moguts per la curiositat per saber allà on esteim i d'on venim.

Búger està situat a la zona geogràfica que es denomina "raiguer" (part de l'illa situada entre la muntanya i el pla) actualment és l'Ajuntament en menys terme municipal de tota Mallorca, unes 812 ha.; aquest fet que pareix insignificant ha condicionat, sens dubte, lo que és actualment el nostre poble, sobre tot en l'aspecte demogràfic. La població no ha sobrepassat els 1.250 habitants, la xifra màxima que conec és de 1.228 h., allà per l'any 1863.

Aquesta petitesa del terme ve condicionada per distintes causes. La primera és l'haver aconseguit l'autonomia com Ajuntament molt darrerament, l'any 1812 es comença a parlar de tal cosa, i fins a l'any 1835 no es realitza pràcticament. Fins aquesta data la població del poble perteneix com a llogueret a l'Ajuntament de Campanet. Aquesta causa afegida a què estam envoltats d'altres pobles que des d'antic han estat, tan numèrica com administrativament més importants que el nostre.

Les petites dimensions del terme és un fet que preocupà als nostres avantpassats. Ja l'any 1556 veim que hi ha un litigi entre els pobladors de Búger i els jurats de la vila de Campanet, respecte a l'establiment i aprofitament de les terres de la "Comuna i revellar de Bujar". A un document de l'any 1735 podem llegir: "Be sabem V. quant reduit i estret es el terme de este nostro lloch de Bugar y quant necessita de ampliarse per viureri los habitants i moradors de dit lloch per se tan copios el nombre de les persones y el terme tant reduit y quant pobres ay que no tenen casa en este lloch y como los pobres de dit lloc son casi tots, clamen el que sa establescan les comunes..." (Transcripció literal), creim que sobren els comentaris. A l'any 1812 ja es parla de partició de talls i censos que abans eren comuns als de Campanet, com també de la necessitat de fixar els termes municipals, que com es pot veure pels resultats, no en sortiren molt afavorits.

A continuació ens detindrem un poc en la demografia del nostre poble i en una altra ocasió ja ens aturarem amb altres aspectes.

Quadre d'evolució de la població absoluta

1700	864	1892	1.169
1830	1.070	1899	1.076
1863	1.228	1975	1.019

Com hem dit abans el terme condiciona l'augment de població, això té una explicació molt simple i clara i és que el conreu de la terra és quasi l'única mena de subsistència pels nostres avantpassats, i això quasi es pot aplicar en els nostres dies que encara que no es depèn tant directament de la terra també ens trobam amb una manca de llocs de treball a dins el mateix poble, lo que fa que sa gent tengui que fugir a altres punts.

Tenim moltes dades damunt el moviment de la població durant els dos darrers segles, XVIII i XIX, i de lo que va del XX, per tant, exposarem unes xifres indicatives a títol d'exemple:

Any	Matrimonis	Naixaments	Morts		
			Adults	Infants	Total
1700	7	34	10	9	23
1710	12	48	16	16	19
1720	11	29	20	18	32
1730	9	33	11	17	38
1740	15	25	16	39	28
1750	4	15	8	6	55
1760	10	50	18	12	14
1770	11	36	16	28	30
1780	9	47	26	30	44
1790	8	32	13	15	56
1800	4	35	16	16	28
N.B.: La xifra dels matrimonis és d'un any abans a la dels naixements perquè es pugui veure un poc la possible relació. També s'ha de tenir en compte que infants es consideren tots els al·lots fins a 10-12 anys.					
1810	12	50	20	7	32
1820	10	28	25	21	27
1830	4	44	13	24	45
1840	10	43	13	28	37
1850	9	41	10	22	41
1860	5	44	18	22	32
1870	10	47	18	11	40
1880	1	44	17	11	29
1890	4	23	20	12	28
1900	14	33	xifra global		32
1910	9	26			22
1920	9	25			17
1930	9	34			25
1940	7	14			13
1950	4	15			8
1960	4	12			7
1970	5	12			10

Les fonts han estat, pels dos primers segles, el "Llibres sacramentals" que es troben a l'Arxiu Diocesà de Ciutat, i pel que respecte al segle actual al registre de l'Ajuntament.

Per lo que respecta a les xifres de població absoluta són les següents: la primera de 1700 l'hem trobada al llibre de Consellers 1686-1791 (Arxiu parroquial, Búger), la de 1830 figura a un

manuscrit de la Biblioteca Vivot de Ciutat i és citat pel ja mort arxiver, D. Jaume Lladó (v. Corpus de toponímia de Mascaró Pasarius), la de 1863 es troba a l'amillament de dit anys i les dues restants a dos censos de població, un civil i l'altre eclesiàstic.

Tan sols ens queda fer un petit comentari al significat de les xifres a cop d'ull es pot veure que en el segle XVIII amb menys habitants hi ha un moviment demogràfic superior amb molt en els del nostres dies, menys gent, més naixements i moltes més defuncions. Aquest fet es pot explicar de moltes diverses maneres:

—Una expectativa de vida molt curta, i per tant la necessitat de tenir molts

d'al·lots per poder assegurar la subsistència d'uns quants.

—L'evolució és més natural, no hi ha cap tipus de limitació de naixements i manco de planificació familiar, el tòpic actual de la parella no existia.

—Conseqüència d'aquesta evolució natural és que la població augmentava o minvava degut a causes naturals: Pestes, males anyades, guerres..., com exemple

L'artesanía d'En Guillem Passarell i família

En Guillem Saletas Palou, de ca's Passarell, fou el fundador a nostre poble de ses campanes que actualment decoren els nostres canteranos o caixes. Ja de petit, acompanyant son pare, que era pastor, darrera ses ovelles, per les platges de Ses Pastores i Son Real, cercava cornets i copinyes per a després compondre floretes; una vegada que les tenia fetes feia rams i les col·locava en una campana de vidre (d'aquí ve el nom de "campanes") vora una imatge d'un sant o la Mare de Déu. Més envant les feia a colles representant la Sagrada Família. L'interés despertat entre la gent fou fora mida i això l'empeny a fer-ne amb quantitat amb un únic ram i sense imatge.

Fins que contreu matrimoni amb N'Andreu Femenias de Son Catxó, és s'únic que treballa en la recent inaugurada artesanía artística. Anys després sa dona i sa filla Maria, tot i que fos una nina, li donen una mà, convertint-se en un treball que aglutina tota sa família.

Endemés de "Ses campanes" feia "collats", amb el mateix material, havent de llogar un parell de dones per triar i enfilar cornets, amb lo qual augmenta el cercle de persones dedicats a aquesta tasca. Una altra cosa que és d'elogiar eren els "quadres-murals" fets amb petites imatges i material que portava de la mar. Per a Nadal també li encarregaven molts de betlems, realitzant ell mateix els pastorets i les covetes i casetes de suro.

podem veure que l'any 1918 (l'any des grip) moriren a Búger 42 persones, quant la mitja d'aquests anys era de 15 a 20 anys. l'any 1878 molts moren de pulmonia, a 1868 de custipat i l'any 1848 en veim molts que moren de sa rosa.

—Aquest distint ritme també es tradueix amb un augment absolut de població, amb una disminució o estancament com tenim actualment, això es pot veure en les xifres absolutes.

Així com hem dit al principi que el principal condicionament de l'evolució demogràfica era el reduït espai del terme amb una propera ocasió tractarem d'aquest tema: dels cultius de la propietat i la seva distribució..., per aquest pic creim que ja hem esgotat prou l'espai informatiu.

P. SIQUIER I PONS

Aquest treball el tenia ocupat tot es dia, tant a ell com a sa família. Malgrat això durant molts d'anys fou s'escolà major de l'Església de Búger, deixant no poques petjades del seu talent al nostre Temple; una d'elles és la construcció del Naixement actual que guardam a la Capella del Roser.

Molt prest "ses campanes" adquiriren anomenada per tot arreu i, per tant els encàrrecs augmentaren de forma considerable, sobre tot dels pobles veinats de Sa Pobla i Muro. A Ciutat sempre hi havia una exposició i venda a Ca'n Guardiola. Els més interessats en elles eren les parelles abans de casar-se ja que volien estrenar-les damunt el novell canterano.

Fins a l'any 1962, data en què l'Amo En Guillem moria als 72 anys, podien adquirir-se campanes.

De llavors ençà, els hereus solament han volgut continuar fent "collars", deixant de banda els altres objectes artístics que desenvol·lava son pare.

Però la vinguda de compradors a cercar mostres d'aquelles decoratives campanes encara ara no ha parat. Davant aquesta demanda Na Maria Saletas, filla única de s'Escolà, i el seu espòs, s'han vist obligats, encara que no sigui amb dedicació plena sinó com a passatemp, a continuar la tradició paterna de "Ses campanes" i tornar a iniciar allò que semblava havia acabat definitivament.

Seria llastimós que coses com aquestes, que són obra d'artesanía, passassin desapercubudes. Les obres artístiques han de ser valorades com a tals, tant si són antigues com modernes. Tant de bo la menestralia del nostre poble sempre trobàs continuïtat.

JOSEP FLORIT

Adéu, Mn. Pere

Si, adéu, Pere Crespí Mora, el vicari de Búger, el nostre organista. Un valor més de nostra cultura moria el capvespre del passat 24 de novembre. A poc a poc ens quedam sense res, els artesans desapareixen i no deixen herència, els glosadors es retiren i la poesia popular s'estingeix, l'organista acaba i no trobam substitut... Amb el temps sembla que tot arriba a la fi. Uns moren de mort natural, altres víctimes d'atemptats vandàlics, també hi ha que mor a causa de por o deixadesa.

La mort de Mn. Pere ens qüestiona l'actitut que tenguérem tots els paisans seus davant un valor que no sabérem aprofitar del tot. Un home que dedicà tota la vida al món de la música —piano, orgue— i no trobà deixebles. Un home que fa onze anys ve a viure per a sempre a casa seva i els seus desitjos de crear una coral no troben ressò dins el poble. La llei natural posa fi al seu itinerari i nosaltres ara, tots els qui lluitam per recobrar els valors de la cultura bugerrona, sentim de veres la nostra actuació.

Si, Mn. Pere ha mort als seus 72 anys, trobam i trobarem a faltar el seu so harmoniós a les celebracions religioses. Adéu.

JOAN PONS

EDUCAR, TASCA PRIMORDIAL DELS PARES

Un dels drets que els pertoca als nostres fills és el de rebre una educació integral, és a dir, completa; educació que han de desenrotllar professors, educadors, etc., però fonamentalment els pares. Hi ha que constatar que l'educació és un treball conjunt d'escola i família, església i societat, mitjans de comunicació...

No és difícil observar el trauma violent que produeix als al·lots contrastar l'educació que reben a casa seva amb els mals exemples que per onsevilla es troben. Per això per a què els fills no es deixin influir fàcilment per conductes negatives, és molt convenient que rebin dels pares una educació sencera, que produeixi impacte, que marqui i consolidi aquesta criança. D'altra banda, la despreocupació per encaminar i dirigir els fills farà que l'ambient dubtós del carrer els dirigeixi cap a tristos camins, anant darrera la moda, ja que l'infantesa i la joventut sempre va per naturalesa darrera lo nou.

Els pares, responsables de l'educació dels fills, jamai han de considerar-la com a tasca exclussiva de professors, sacerdots, educadors, catequistes, etc. Aquests, el que poden i han de fer, és col·laborar i completar la tasca desenrotllada pels pares.

Es molt convenient no oblidar un punt importantíssim en l'educació dels fills: el diàleg, el qual ja s'ha de practicar des de la més tendra infància. Dialogar amb els fills serveix per aconseguir confiança, respecte i amistat. Els fills creuen sovint que els seus pares no els poden escoltar i atendre les seves preocupacions i problemes perquè no s'han cuidat de crear un clima de confiança que faciliti aquest intercanvi.

Generalment els pares estan abocats a moltíssimes coses i assumptes que pràcticament els umpl tot lo sant dia; no quedant-los temps per a dedicar a la formació dels fills, quan aquesta hauria de tenir privilegi per damunt tot altre cosa si pensàssim que ells seran les persones del demà i seran així com noltros hem volgut que fossin.

Ara bé, perquè aquesta educació sigui eficaç els pares han de viure units afectiva i espiritualment. Els fills han de veure que l'amor que els pares senten envers d'ells és conseqüència i expressió de l'apreci i estimació que regna entre el pare i la mare. Com podran acudir-hi els seus al·lots amb problemes i dificultats si els pares no són font de seguretat i protecció, si no viven en pau i harmonia?

Esforcem-nos, doncs, per convertir nostra casa en centre que irradii comprensió, afecte i amor, on es pugui viure els moments més agradables de cada jornada. Es tan trist i llamentable que nostros fills haguin de cercar pau, calor familiar i estima en fora de ca nostra!

PERE TORRENS SIQUIER

BUGER: Etimologia del mot

Búger. m: Es Bugers: nuvolada grossa que des de Llucmajor veuen a vegades per la banda de Búger, i que és senya de pluja.

Búger. Etm.: En el Repartiment de Mallorca fet per En Jaume I s'anomena l'alqueria "Bujar dun rahal Algehel"; en aràbich bu-âr dun rahal al-âhil significa literalment "pare del veí sense es rafal de l'incredul". Búger tot sol significa donc "pare del veí"; és possible que aquesta sia l'etimologia del mot.

Diccionari Català - Valencià - Balear.
A. M.ª ALCOVER

Búger: En aràbich hi ha segons En Medina, una altra forma: Buja (Buzá): caixa dreta amb una porta i dues finestrelles, a on duen la novia de ca-ella a ca'l marit, ben tancada que ningú la puga veure. Ella va tota endiumenjada i asseguda dins la caixa, que per defora va ben ambolicada amb una roba preciosa. La caixa du devall dues barres clavades i quatre homes la porten dalt llurs espalles. L'arriben a ca'l marit, la deixen en terra i se'n van. Llavó la família desembolica aquella roba, obrien la porta, la novia surt i li posen en mans del marit, i romàn ja a la casa. Aqueixa funció també se diu "Buja" i s'ho diuen igualment les nossees.

Però el llatí posseeix un enfilai de formes que poden haver donat origen a Búger. Thesaurus Ling. Lat. II, col. 2237, du: "Bugim-a": nom gentilici: "Bugim: deus celticus". Du cange, Niort, I, 721: "Bougia: habitatio, domus, vel praedium rusticum,..." de manera que Bugia volia dir: Habitació, casa predi rústich, pasturatge, prat. El francès de bougia, bougius, bougia, feu bouge, i els nostres muzaràbichs en degueren fer Buja. I vengueren els sarrains i digueren: Bujar. De tot lo qual se desprèn que Búger o Buja no deu esser aràbichs, sinó del llatí Bugia, bugius, bugia, bugius.

Bolletí del Diccionari de Llengua Catalana (151) XIV.

Les persones que tenguen interès en rebre el nostre DIARI DE BUJA, que sortirà cada tres mesos, poden sol·licitar-lo al nostre Bibliotecari

Miquel Perelló Amengual
Obra Cultural Balear
Delegació de Búger
C/. Mayor, 4, 1.º Búger

PRODUCTES DE LLET
CENTRE HIGIENITZACIO DE LLET
LLET ESTERILITZADA I "CREMACAO"

BLANI

Tels. 65 01 55 i 65 07 93. Campos

NADAL I CAP D'ANY
en el millor ambient del

restaurant «STAY»

PORT DE POLLENÇA - TEL. 53 00 13

ELS MOLINS DE BUGER

Formació de muts colosos
que forts i rígids us agontau,
donant la cara al vent generós,
damunt la roca, vos fonaments sembrau.

De la petita vila, sou corona,
que roman damunt la muntanyola
i si esten com a taca blanca i rodona
tenint-vos gojosa per aureola.

Monstres de fang i pedres, aixecats,
que abans molieu enganat els vents,
que ingenus quedaven agafats
dins les vostres veles ardents.

Com a captius, desarmats ara us trobau,
com els dèbils que res dominen,
els vents com abans ja no enganau,
que per la vostra faç, ara hi patinen.

Ja nigú altera la vostra interna pau,
tan sols, testimonis sou del passat,
que com tot, amb el temps passau...
no és, per això, vostre record enyorat.

Quan ingràvid cau el Sol
darrera les muntanyes,
amb el records us quedau, com a consol,
que ploren dins les vostres entranyes.

I si el dia es colga i el cel està cendrós,
escoltau impàvids els fons retronar;
so que us arriba dèbil i febrós,
rebotant per les roques del noble comellar.

I a la nit, arribada la tempesta,
quand el vent siula coratjós,
el llamp amb la seva claror faresta,
dènuus us deixa dins el fosc espantós.

L'endemà, quand riu la marinada,
i la tempesta alluny està
pel sol es aixugada
vostra figura banyada,
quan l'auba comença a despertar.

I així els dies passen
de la vostra existència,
el que serà de vosaltres
del home depèn, i de la seva clemència.

PERE PORUC

Estiu, 1978

DEL LLAURAR FONDO

Després d'haver plogut molt i fort, sentint el baf de terra humida que emplena l'aire i contemplant, esbaleït, l'encaragolada cresta que com una estela pausada i solemne, anava deixant l'arada quan la rella, obrint el solc, s'endinsava en la golpa de la terra, pensava, entotsolat, com dins els grumolls, les llavors inflades d'aigua aniran acumulant la vida per esclatar, brollar i encatificar l'hivern amb l'herbei de les pastures i la verdor dels sementers; i que arribat el juny, les seves espigues, compactes, d'un verd grogenc, començaren a ajupir-se entre el vermell encès de les roselles; i que ja a l'estiu de ple, després de la collita i damunt l'era, la realitat del gra madur de sol.

Pensava i repensava que el pagès, perquè el conreu perduri i el camp estigui apte per a fructificar, sap prou bé que és indispensable, tant per a les terres primes i de llivanya, com per a les cloves de terra negra i de call vermell, llaurar-les i assaonar-les en els moments d'eixutors i de moll, malevejant que el tall d'acer sia sempre profund.

Immers amb aquesta imatge, he rumiat alhora que aquest donar una rella i altre; aquesta lluita silenciosa, insistent i quieta, perquè la llavor punyí per llucar; aquest llaurar fondo i aprofitar totes les saons per a una sembra que fructifiqui i maduri abundosa és el que cal fer també dins el camp de la cultura.

Cada poble té el deure ineludible de llaurar el seu propi futur i, si bé és ver que els conradors són sempre escassos, pensem amb aquella dita popular tan expressiva que ens recorda que "el llaurar fondo no és per a tothom", posant de manifest que les obres grans i acurades, a més de requerir una ferma voluntat i un gran esforç per dur-les a terme, no poden realitzar-les sinó les persones capacitades.

Per tal motiu cal saludar joiosament a aquesta colla d'entusiastes conradors de les nostres lletres que vencent dificultats de tota mena, tan encertadament han duit a terme la publicació d'aquest DIARI DE BUJA.

Endevant les atxes! La tasca de llaurar el futur de Búger sembla estar en bones mans i no voldria, per res nat del món, que cap contingència desfavorable us fassi perdre l'encoratjament.

JOAN MAIMO

Damonell

MARMOLITE

Revestiment de façanes

PINTURA - DECORACIO

Avda. Calvo Sotelo, 170 - Palma de Mallorca

S'Hostal

Bar - Restaurant

CUINA TIPICA MALLORQUINA

Carretera Palma Alcudia - Km. 36'200

Tel. 51 62 65

BUGER

VA DE GLOSES

Fins ara hem donat a conèixer part de l'obra desenvolupada per Na Joana Cartera i en Miquel Canta en el món de les gloses. Endemés d'ells n'hi ha hagut molts d'altres que hi han contribuït, encara que no les publicassin. D'aquest ressenyarem en aquest i propers números.

Voldria que bufàs
fins que sa terra estàs plana.
Sant Pere i Sant Galiana,
es vent es cap les tomàs
i en el cel que no hi deixàs,
fonament ni paret sana
i es Sant que està de setmana,
per bruto i tarembana,
sa bufeta s'esclatàs.

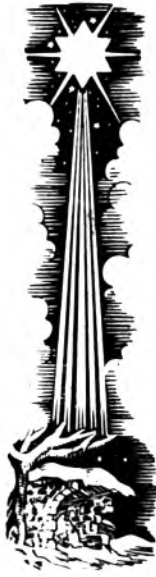
(Anonima)

Tenc de deixar per escrit:
Es tornar vell que a mi em costa,
perd sa virtut i sa força,
la vista i es sentit
i llavors som avorrit,
de sa pròpia gent nostra.

(Es Rector pelut)

A vuitanta anys s'home va
pel món i no té alegria,
com es veu sa seva homònia
on ha arribat a parar.
Amb un gaiato en sa mà,
se passetja cada dia
i si té cap fill o filla,
cerquen dur-lo a enterrar,
perquè a ca seva ja fa
més nosa que companyia.

(Es Rector pelut)

L'O.C.B. A BUGER: SOM EL QUI SOM

L'Obra Cultural Balear a Búger aprofita l'avinentesa de fes festes Nadalenques per a felicitar al poble en general, amics i simpatitzants i desitjar-lis unes bones festes.

Arribades aquestes dates, les diverses entitats solen fer balanç de l'activitat deserotllada durant l'any, nosaltres, contrariament a les costums, no ho ferem així, ens conformam en fer una petita reflexió del que ha estat per a nosaltres aquest període.

Primerament volem dir que poc ens importa si hem fet molt o poc, ens donam per satisfets si el que hem fet, per poc que sigui, ha estat de profit per la nostra vila i ha servit per donar-li un poc més de categoria dins el contexte illenc.

Hem de senyalar, també, per altra banda, que no som amics de les frases rimbombants, ni de oaraules grandiloquents, recercades; lo que deim en bon mallorquí "termes robats". Mos agrada la senzillesa i la trivialitat, que són més pròpies del nostre poble i la nostra condició, no ens volem vestir de seda, perquè sabem que això no canviarà la nostra personalitat i molt manco la nostra idiosincràsia, no volem renunciar a res que ens sigui inherent. No oblidam tampoc que som d'un poble petit, fet que sens dubte ens condiciona, però no obstaculitza, la circumstància, de què volguem lo que és nostre i que lluitam perquè els altres no ho manyuclin a la seva manera, lluitam perquè les Balears recobrin la seva identitat i començam la tasca per la nostra petita Vila, no volem que res de lo que es nostre sigui espoltrit.

Des d'aquestes retxes volem felicitar també les altres entitats locals i a la Corporació municipal i especialment als esportistes, que posats ja rodatge, es produesquin en lo successiu els triomfs i èxits que fins a les hores d'ara els hi han estat negats per diversos motius.

LA JUNTA DIRECTIVA
DE L'O.C.B. A BUGER

Felicitats